

VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN, SYRJINNÄN JA HÄIRINNÄN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

1. Mitä kiusaaminen, väkivalta, syrjintä ja häirintä on?

Kiusaaminen, väkivalta, syrjintä ja häirintä ovat sitä, että lapsi joutuu toistuvasti yhden tai useamman lapsen kielteisten tekojen kohteeksi.

- lapsi puhuu rumin sanoin tai ilkeästi, ärsyttää, kuiskuttelee, irvistelee jne.
- lapsi puree, potkii, repii hiuksista tai vaatteista, lyö, sylkee, rikkoo tai häiritsee leikkiä jne.
- lapsi matkii, vähättelee, sulkee jonkun pois leikistä, uhkailee, kiristää, elehtii jne.

Kiusanteon ja kiusaamisen välillä on eroja. Kiusanteko on yksittäisiä tilanteita ja spontaaneja tekoja, joissa kohde voi olla kuka hyvänsä. Kiusanteko voi olla tahallista leikkien sotkemista, lepohetken häiritsemistä, tönimistä, tavaroiden piilottelua, nimittelyä jne. Kiusanteko voi olla vastavuoroista, kiusaaminen ei koskaan. Riitelyn ja nahistelun jälkeen yleensä jatketaan leikkejä. Kiusantekoon liittyy usein kyvyttömyyttä tehdä vuorovaikutusaloitteita myönteisin keinoin.

Kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän havaitseminen voi olla vaikeaa ja on tärkeää erottaa ne muista lasten välisistä riidoista ja konflikteista.

Keinoja huomata kiusaaminen, väkivalta, syrjintä ja häirintä:

- Havainnointi
- Keskustelut lapsen kanssa (yleisellä tasolla ja yksittäistapauksista)
- Kyselemällä suoraan ryhmän dynamiikasta (luottamuksellisesti yhden lapsen kanssa kerrallaan)
- Lasta rohkaistaan kertomaan - kertominen ei ole kantelua
- Huoltajilta saa arvokasta tietoa (haastattelut, kyselyt, keskustelut)
- Läsnäolo, keskittyminen lapseen

Tasavertainen lasten riitely ei ole kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää tai häirintää vaan se on toistuvaa ja tietoista sekä kohdistuu sellaiseen lapseen, jonka on vaikea pitää puoliaan.

2. Kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän ehkäisy

Onnistunut kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän ehkäisy edellyttää yhteistyötä ja yhteisiä arvoja huoltajien kanssa.

Kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän ehkäisyn keinoja ovat turvallisen ilmapiirin luominen, jossa niitä ei hyväksytä. Tapa- ja moraalikasvatus on tärkeää.

Lapsen itsetunnon vahvistaminen, yhdenvertaisuus ja lasten osallisuus estävät kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää ja häirintää.

Toimintakauden alussa kiinnitämme huomiota lapsiryhmän ryhmäyttämiseen, jonka tavoitteena on luoda pohjaa hyvälle yhteishengelle ja kaverisuhteiden muodostumiselle. Ystävyyssuhteiden syntymistä lisätään siten, että leikkiryhmiä muodostetaan eri tavoilla. Aikuinen voi arpoa leikkiryhmät tai aikuinen voi kertoa, ketkä menevät tekemään ja mitä. Tällöin on tärkeää miettiä, mitä arpomalla yhteen saatetut lapset tekevät ja kuinka paljon aikuisen ohjausta ja osallistumista he tarvitsevat.

Riitatilanteiden selvittäminen aikuisen kanssa on hyvää harjoittelua. Tehdään kompromisseja, kerrotaan oma mielipide ja kuunnellaan riitapukarin ajatuksia.

Lasten kanssa keskustellaan usein kiusaamisesta, väkivallasta, syrjinnästä ja häirinnästä ja niiden seurauksista. Sopimukset ja säännöt luodaan yhdessä.

Aikuiset havainnoivat ja ohjaavat lasten leikkiä ja osallistuvat tarvittaessa leikkiin. Hyvä ryhmän tuntemus, riskiryhmään kuuluvien lasten erityisseuranta ja lasten yhdenvertainen kohtelu ehkäisevät kiusaamista.

Eli

Aikuinen on läsnä ja tukee leikin kulkua.

Lapset tunnetaan niin hyvin, että tilanteita osataan ennakoida.

Sopimus: ketään ei jätetä yksin

Yhteiset säännöt ja sopimukset luodaan yhdessä lasten kanssa ja niihin palataan aika ajoin tai tarvittaessa.

Ristiriitatilanteet selvitetään huolellisesti.

Opetellaan hyviä käytöstapoja yhteistyössä huoltajien kanssa.

Antamalla positiivista palautetta ohjataan ja tuetaan lapsia huomioimaan toisia.

3. Kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja häirinnän puuttuminen

Kiusaamiseen, väkivaltaan, syrjintään ja häirintään puututaan heti. Tilanne pysäytetään ja osapuolten rauhoituttua tapahtuma selvitetään lasten kanssa keskustellen. Tärkeää on kaikkien osapuolten tasapuolinen kuuntelu.

Leikki pysäytetään ja tilanne sanoitetaan. Tilanteen mukaan jatketaan leikkiä tai keksitään jotain muuta tekemistä.

Mitä tapahtui?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Tarvitaanko anteeksi pyytämistä ja antamista?

Voidaanko jotakin hyvittää, esim. korjata rikkoutuneet leikit?

Tarvitaanko yhteistä keskustelua?

Harkitaan, onko asiasta tarpeellista tiedottaa huoltajille?

Havainnoidaan ja seurataan, loppuuko kiusaaminen.

Seuraamusten tulee olla yksilöllisiä ja riippuvat lapsen iästä ja temperamentista. Empaattisen aikuisen vakava suhtautuminen tilanteeseen kertoo, että lapsen toimintaa ei hyväksytä, mikä saattaa jo riittää puuttumiseksi.

Leikin rikkojalle näytetään, miten leikkiin tullaan mukaan hyvällä tavalla. Aikuisen tehtävänä on pyrkiä muuttamaan lapsen toimintatapoja. Lapsen käyttäytymisen ymmärtäminen auttaa kasvattajaa suhtautumaan lapseen myönteisemmin ja luomaan lapselle positiivisia vuorovaikutuksen kokemuksia.

Kiusaamisen väkivallan, syrjinnän ja häirinnän selvittely edellyttää lapsen aseman ja tilanteen selvittelyä. Miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla? Onko lapsi tullut torjutuksi ryhmässään? Tavoitteleeko hän valta-asemaa? Kokeeko asemansa uhatuksi? Millainen on ryhmän sosiaalinen hierarkia? Onko lapsen sosiaalisissa suhteissa puutteita: osaako hän liittyä leikkiin, onko puheenkehityksessä viiveitä, onko hänellä ystäviä, pelkääkö hän jäävänsä ilman ystäviä, millaiset ystävyys-solmimisen ja ylläpitämisen taidot lapsella on?

Olennainen osa kiusaamistilanteen selvittämisessä on saada tilanteeseen ratkaisu. Aito anteeksi pyytäminen ja antaminen ovat pienelle lapselle vaikeita asioita. Anteeksi pyytäminen on hyvää käytöstä ja se lohduttaa kiusattua osapuolta.

Suunnitelma päivitetty 5.5.2026